

Ruinspellet blev en stor framgång.

1100 entusiastiska åhörare från när och fjärran i S:t Nicolaus.

Ruinspel i Visby! — När jag såg tillkännagivandet i bladen, kläckte det till mig. Det finns väl knappast någonting så i världen, som har en lokal liknande Sankt Nicolaus i Visby: en stark och vjlekraftig gotk, som ännu bara byggde utan att överlasta med dekor, en genial rumbildning, som inleder, en genial rumbildning, som inleder, en genial rumbildning, som inleder...

Legending ligger väl närmare till hands än att mana fram någon av dessa, som hörde till Sankt Nikolai Brodraskap, och tänken på Petrus de Dacia borde ju för länge sedan ha tagit sig förnuft, tycker man. Men ändå är det Svat' av Colombi ägg i Josef Lunddals åtgärd att nu låta Petrus och hans oförgätliga Kristina få en plats i det allmänna medvetandet.

Med sitt verk har författaren helt visst icke avsett att speciellimera för ett stort antal åhörare. Och det är inte fel, att första intrycket av Ruinspellet — har man läser dess libretto — blir en besvikelse. Ty själva uppställningen av dramat ger bra nog litet av del, som är legendens centrala moment — olikheten i den unge och gamla Petrus motfallet, övergången från ynglingens lifvande åttio till den luttrade äldre rimmens kult av den äldskades minne.

Det är helt visst ingen läst uppgift att få in ett dylikt fördjupat perspektiv i dramat. Men det hade varit önskvärdt, att det funnits där, icke minst därför att uppslaget är så gott och betydelsen av vad som är på väg att växa fram så stor.

Helt är smärtsamt visst: författaren har haft ett vaket öga för det som gör sig på scenen. Och när man går från littera to life blir det ett mycket rikt och starkt intryck man möttager. Så, för som te sig banala i tryck, bli som bekant när de sjungas, högst acceptabla. Och en lycklig balans är genomförd mellan handling och vila, mellan dramatisken och lyriska parter.

Och så kommer det sig att man från början sitter helt fången av den trollmakt, som dramat i denna underbara måtto utövar.

Musiken har Friedrich Meher all heder av. Han famlar väl en och annan gång efter en nöd operakliche för att använda en dramatisk accent: man behöver också, hur som Puccini gått bakom i blodet. Men helt infektat av sin inre gudarna svara lovsuds. Nej, det kommer av och till tonfall och klanger, som verka ofseffektiva och årligt personliga, någonting som min lyssnar med uppmärksamhet till. De är inte alltid lätt att inrama gamla musik, medeltida hymnar och slikt, i en konstlad omgivning. Det har lyckats Meher väl att låta en sund smak och en fantasifull fyndighet reda ut det problemat.

Mr Meher är också en ledare, som inget respekt. Han håller allt tillsammans med fast men ändå smidig hand, och det är rent förvånande, hur pass kultiverat han gestaltade hela föreställningen.

D v. s. han har ju haft goda krafter till sitt förfogande. Fru Bellitz visade sig som en duktig sångerska, som hade en oinkvärd säkerhet och musikalitet. Fru Beer, som Vislomen av Kristina förlänar också en varm älsko. Hon talar, en känsla av, att hon vet, vad hon gör, av säkerhet och reda och en oöfriad musikalisk kultur. Hr Seyhler som Petrus de Dacia klingade högst förtärligt, och hr Björner såsom priorn Walter var en bekantkap av angestämmande slag: volym och kärighet och ett nobelt föredrag gjorde hans insats högst värdefull.

Det gläder också en åskådare, att en så dugande regissör som Carl Richter velat ta saken om hand. Man har honom att tacka i stor utsträckning, att det hela kunnat så väl föras i hamn.

Men det finns ytterligare två omständigheter, som sprida ett särskilt skimmer över dessa två aftnar. — Först hoppas — ruinspel. Det är sålunda med en uppriktig glädje man ser och hör, att den entusiasm, som i Visby levat länge och stark bland amatörer, nu på musiken och dramatikens område, inte blivit alldeles dö ut. Tvärtom har den visst sig äga oförsvagad styrka, när den samtar sig till en sträng ansträngning, sådan som nu i detta ruinspel.

Och än mer glädes man, om den utvecklingen kan gå i uppfyllnad, att detta ruinspel kommer att följaktligen föra, att ruinspellet blir en fast institution, som årligen återkommer till oss, så skulle därmed skapas en central för ölands av medeltida dramatikoriginal, bearbetning och efterlikning. Sedan originallitteraturen är svårare än man rätt vet om, och vad mera — den har en förtärlighet i språk, en kraft i dramatisk uppställning, som gör den till en bekantkap, som för vår tid kunde få genomgripande betydelse. Det vore stort, ja, en verklig kulturbäst — det måste vi fasthålla — om Sankt Nicolaus ruin blev den fasta centralpunkten för en ökad dramatik, ett rumspel, till ett legend, mysteriell och moralitet.

En vackrare och stämningfullare inramning finner man väl svårigen än dessa vält, som ännu rosa sig, ökande sig är, med höjden, beläsa som aldrig förtärlig sitt långa, korröraste som stått öppna ögon ut mot aftnens lit

nande mörker och så över allt detta, himmelen, som stilla mörknar och där stjärnor små begynna glomma allt klarare.

Man glömmar, var gränsen går mellan människohandlers verk och himmelns flåsa: endast stjärnindret lysor. Man lyfter bort över denna skrankor, inordnas i denna mystiska samling av stjärneljus och havabrus; och då ser man, att man önskad vända till själva staden Visby den bylning, som en from medeltidshymn ägnade Himladrottningen: Ave maria stella.

Hell dig, havets stjärna.

B. A. N.

Redan en timme före premiären i går började skarorna strömma till S:t Nicolaus, och framför ingången bildades en kö av dimensioner, vi annars endast sett i kris- eller lotteridragningstider. Tempel fyllas också till sista plats och illet däröver. En del måste läsa spelet stående. Det var en skiftande skara människor, ty som först sagte krävde spelet varken för storisk kännedom eller musikalisk expertis, och man fann därför en publik, sammansatt av alla åldrar och samhällsklasser. Dessutom särskildes ej endast godlyndigt klingande tungomål och skilda fasthållningar utan även galliska, angelosaxiska och andra utländska idiom. Allt som allt troligen publikum ha uppgått till 1,100 personer, och en vackrare start kan man icke begära. Det vackra värdet hade förstås en ej ringa del i denna publikökning.

Som redan förut omnämnts hade dekorationerna hållits inom enkla, men värdefulla former. Så långt möjligt hade man låtit de numeriska murarna bilda ramen kring spelet. Endast artisten Sven Janssons vackra altarliknande virginsåls fönster, men ovanför reste sig de höga, smala kyrkofönstren, genom vilka en skumkvälladager röll in, fördjupande den underbara stämningen, vilken de låstragna dräkternas ytterligare underströkte. De yvoro dels levererade från Nordiska museet, dels tillverkade här på platsen. De kyrkliga mansdräkterna, även priorn, hade tillverkats av fru Gerda Tigerholm, vilken därpå nedlagt ett träget och inaktfullt arbete. Numorna hade däremot sytt sina dräkter själva efter modell av en numekåpa, som stälts till förfogande av fru Bruce.

Ehuru innehållit i spelet redan återgivit i Guldämnens spalter, torde en kort rekapitulation av spelets förlopp vara på sin plats. Första avdelningen inleddes med en verkningsfull procession under klockornas klang. Därpå inträder priorn Walter, medan en munk bakom scenen sjunger en hymn till Johannes Döparens ära. Härvidr klipper det på pöten och en rist beder om hjälp. En man släppes in, stappande. Det är Petrus de Dacia, förföljd av krigsmän, som tro honom vara en förrädare. Men kloakret, till vilket Petrus bekänner sig alltid ha längtat, sluter honom i sin famn och krigsmännen vika, medan bröderna hälas nykomlingen med den gamla hymnen Crux fidelis. Det är Petrus de Dacias inträde i dominikanorden S:t Nicolaus.

Andra avdelningen utspelas i Stenblocken eller Stenblock, som det här kallas, i Beginnernas hus. Vilkådda nummer låg med blommor i händerna och smycka ett Mariaaltare. De sjunga därunder en gammal tysk visa, måhända det mest melodiska, i sin rörande innerlighet vackraste musikaliska inslaget i hela verket. En sjuk kvinna inbär, hon vrider sig i marter, hon ligger om jungfru Marias fötter. Systerarna sjunga De profundis, och Petrus och Walter inträda. Månedlig hjälp är påfallande. Då inträder Kristina. Den sjukas ansikte ljummar i händerna, hon känner Marias närhet och stiger upp, bebragd. »Ett under!» sora numorna och folket, Kristina sjunger Ave virgo singularis och Petrus betraktar henne häryrkt. Han beder att bland bröderna lysa få gamla lammens bild i sitt hjärta han lovat att aldrig glömma henne, men allt faller tillbaka inför Kristinas ständaktiga: »Maria, all min tanke, all min tro du är. Han skall bevara i sitt hjärta Guds moder, men förgäta den bröskliga mö. Detta är diktens mening, författaren har här velat framhålla konflikten mellan den ständliga längtan och den överjordiska kärleken till Guds moder, varit Petrus värt sitt liv.

I tredje och sista avdelningen skildras Petrus till prior i S:t Nicolaus. Walter är nu gammal och vill överlämna sitt kall i yngre händer. Men Petrus känner sig ej värdig. Han bär ännu Kristinas bild i sitt hjärta, han kan ej leda, som själv irrar i mörker.

»Kristina, all min längtan, Kristina, allt mitt vär, anför han, där han vrider sig i ångest på kyrkans polybollar. En röst svarar: »Maria, allt mitt vär, men Petrus kan ej. Då visar sig Kristina i en vision.

»Maria, all min tanke, all min tro du är.

Och Petrus' själ fyllas av ro, klockorna börja ringa och bröderna komma in, sjungande Crux fidelis, samt lida Petrus priorn kåpa. Den överstämninga kärleken har segert över jordisk åtra.

Det stämningfulla, i sin medeltidskärva enkelhet underbart gripande spelet mångas med en publikens hjärtan, och den måste visa det. Men hade det icke bestått åka på annat, stillammar och det genom mera värdigt sått? Applåder berösa liksom icke hemma här mellan dessa tyta dunkla klostermurar, och vi tro igen, att de, som ståt bakom »Petrus de Dacias» framförande, heller väntat sig det.

De fång ändå sitt erkännande uttryckt oändligt vackrare än så, då de krossat och blommor, varms såväl de främsta medverkande som kompositören dir. Meher och författaren dr Landahl hyllades, fröns. Låt sitt tyta men ej mindre uttryckfullt språk.

Spelet spelades även i afton.